

Данила Данилейка (Київ) та *Віри Осадчої* (Харків) щодо проблем класифікації сучасних колективів народної пісні.

Учасники зійшлися на думці про необхідність регулярного проведення конференції.

Катерина ГОНЧАРЕНКО,

молодший науковий співробітник Проблемної науково-дослідної лабораторії з вивчення і пропаганди народної музичної творчості Національної музичної академії України імені Петра Чайковського.

ДЕСЯТИЙ ФЕСТИВАЛЬ-КОНКУРС “З НАРОДНОГО ДЖЕРЕЛА” У РІВНОМУ (23–26 березня 2011 року)

Останнім часом в Україні проводиться чимало різноманітних фестивалів та, дещо менше, конкурсів¹, присвячених популяризації фольклорних традицій нашого народу. Щоправда, значною мірою увесь цей процес характеризується стихійністю, оскільки кожен такий захід реалізовується завдяки неабияким зусиллям окремих ентузіастів, а державна підтримка при цьому є зовсім незначною. З тих же причин ця мистецька сфера поки що, на відміну від наших найближчих західних сусідів, розвивається без належної підтримки комерційних структур.

Зазвичай конкурсні змагання проводяться в межах міжнародних фестивалів, однак лише поміж українськими колективами. До прикладу, так в останні роки робили на фестивалях “Коляда”, “Котилася торба”, “Древлянські джерела” у Рівному, “Берегиня” в Луцьку, “Покуть” у Харкові тощо. При цьому участь у змаганні брали як автентичні фольклорні ансамблі, так і вторинні колективи, зазвичай із міського середовища, що переслідують мету реконструкції народного виконавства різних етнічних осередків. Хоча вікового обмеження для конкурсантів не роблять, абсолютна більшість музикантів представляє доросле покоління, що, між іншим, диктується і законами фольклорної традиції, де основний жанровий ресурс відображає світогляд зрілого покоління. Дитячий репертуар характеризується низкою своєрідних властивостей; зокрема ці твори позначені наївними уявленнями та, часто, жартівливим змістом. Тому юне покоління не раз лишається осторонь важливих процесів музичного виховання та повноцінного мистецького розвитку.

Уже кілька десятиліть поспіль плідна виховна діяльність дітей і молоді, ґрунтуючись на багатих музично-фольклорних місцевих традиціях, проводиться у Рівному. Провідними осередками в цих процесах є Етнокультурний центр “Веснянка” Рівненського палацу дітей і молоді (керівник – заслужений працівник культури України Віктор Ковальчук) та кафедра музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету (завідувач – кандидат педагогічних наук,

¹ Згідно з вимогами Міжнародної ради організації фольклорних фестивалів (COIFF), під егідою якої відбувається кілька поважних фестивалів і в Україні, проведення конкурсних змагань поміж учасниками різних країн недопустиме, оскільки кожному народові властиві самобутні, непорівнювані традиції та риси. Заради об’єктивності варто визнати, що і в межах України неможливо справедливо розсудити виконавців різних етнічних осередків.

доцент Роман Дзвінка). Склад “Веснянки” щороку становить понад 100 молодих учасників, чимало з яких згодом поповнюють лави студентів кафедри музичного фольклору. Своєю чергою, більшість співробітників “Веснянки” – це випускники кафедри. Окрім того, провідні колективи Рівненщини та суміжних областей також очолюють підготовані кафедрою фахівці.

Отже, молодіжний рух у сфері вторинного фольклорного виконавства на теренах Рівненської області розвивається досить продуктивно. Логічною підтримкою цього процесу стало заснування у 2001 році з ініціативи викладачів кафедри музичного фольклору першого в Україні конкурсу молодих виконавців української народної музики. Хоча спершу ці музичні змагання проводили зі значно прагматичнішою, профорієнтаційною метою – залучення талановитих дітей до навчання на кафедрі. З роками зміцнився статус фестивалю-конкурсу “З народного джерела”, розширилася географія його учасників та, очевидно, відбулося багато позитивних зрушень у розвитку фольклоризму, принаймні в межах Волині та Полісся². Утім, кращі традиції цього дійства й основні вимоги до конкурсантів залишилися фактично незмінними.

Згідно з положенням [4], до участі в конкурсі допускаються винятково молоді виконавці віком від 12 до 25 років – солісти й ансамблі (не більше 4-х учасників), співаки та інструменталісти. На основі завчасно поданих письмових заявок і аудіозразків оргкомітет конкурсу проводить відбір учасників. Основний критерій відбору – повноцінне представлення рідної автентичної традиції (у тім числі музична майстерність та художня виразовість). Відтак формуються три вікові групи (молодша – 12–14 років, середня – 15–17 років, старша – 18–25 років), у кожній з яких по закінченні конкурсу визначають лауреатів трьох премій і дипломантів. Переможці не вносять жодних оргвнесків, натомість їх нагороджують невеличкими призами та дипломами, а найбільшу винагороду донедавна отримував володар гран-прі у середній групі, якому надавалося право безкоштовного навчання на кафедрі. Нині, на жаль, на законодавчому рівні ця пільга скасована, що значно послаблює змагальний дух у конкурсантів.

Починаючи з 2005 року, конкурс “З народного джерела” набув всеукраїнського статусу, що несуттєво поліпшило його фінансову й організаційну підтримку, а до фактичного складу оргкомітету і далі входять викладачі та студенти кафедри музичного фольклору на чолі з незмінним директором заходу – Романом Дзвінкою. Також із роками усталився склад членів журі, які представляють різні регіони України і навіть близького зарубіжжя: постійний голова журі – керівник фольклорного гурту “Древо”, кандидат мистецтвознавства, професор Євген Єфремов із Києва; члени журі – кандидат мистецтвознавства, доцент Віра Осадча із Харкова, керівник фольклорного гурту “Грамніці”, професор Уладзімір Зяневич із Мінська, кандидат педагогічних наук, доцент Роман Береза зі Львова, кандидат мистецтвознавства, професор Богдан Яремко та кандидат мистецтвознавства, доцент Юрій Рибак із Рівного.

Протягом дев’яти попередніх років добре закріпилися традиції проведення конкурсних змагань і фестивальних заходів. За цей час участь у конкурсі взяли понад 600 молодих виконавців із 19 областей України, а також, що стало доброю

² Інформація про конкурс неодноразово висвітлювалась у періодичних і наукових [1–3] виданнях. Частково її використано і при написанні цього повідомлення.

традицією, із теренів Підляшшя. На початок змагань випускають буклети, де міститься світлина кожного учасника та його конкурсний репертуар. Безпосередньо під час виступів звукооператор робить аудіозапис творів, на основі чого згодом випускають компакт-диски, а також проводиться відеозйомка. Немаловажно і те, що багато переможців та учасників конкурсу поповнили студентські лави на кафедрі музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету.

Фестивальні заходи покликані органічно доповнити й урізноманітнити конкурсні змагання. Для цього у програмі заплановано зустрічі з найкращими народними виконавцями, майстер-класи, семінари і круглі столи. Зокрема, в минулі роки молодь мала змогу послухати автентичну музику та поспілкуватися з такими видатними фольклорними носіями і мистецькими діячами, як співачка з села Крупове Дубровицького району – Уляна Кот (2001), співачка з села Карасин Сарненського району – Ганна Куришко (2002), ансамбль народної музики “Веселі галичани” під керівництвом М. Бабчука із Тернополя (2003), народний артист України, професор Петро Терпелюк з Івано-Франківська (2006), виконавець-інструменталіст Михайло Тимофіїв з Коломиї (2007), кобзар Володимир Горбатюк із Рівного (2008), співачка із села Рокитне Рокитнівського району – Марина Ковальчук (2009). Щорічно голова журі, професор Є. Єфремов, проводить наукові семінари, тематика яких безпосередньо стосується специфіки фольклорного виконавства. Досить продуктивно цю ж проблематику обговорюють під час круглого столу, що відбувається по завершенні конкурсних змагань. Тут кожен із членів журі виголошує свої загальні зауваження до виступів, а наставники юних учасників та самі вони можуть активно долучатися до дискусій, аби обговорити широке коло актуальних проблем, пов’язаних з успадкуванням і популяризацією народномузичного виконавства.

Завершується фестивально-конкурсна програма гала-концертом учасників, під час якого вручають дипломи та нагороди переможцям.

За таким же сценарієм цього року відбувся ювілейний X фестиваль-конкурс, що проходив 23–26 березня 2011 року на кафедрі музичного фольклору РДГУ. Щоправда, через відсутність фінансування та бюрократичні перепони, його проведення перенесли двічі, а тому фестиваль-конкурс затримався у часі на рік (планово повинен був відбутися 2010 року). На щастя, це не позначилося на атмосфері свята, яке вдалося провести урочисто й організовано, згідно із заздалегідь визначеною програмою.

На початок конкурсу силами оргкомітету було підготовано книгу, у якій висвітлено основні моменти його 10-літньої історії, а також подвійний компакт-диск із виступами переможців усіх попередніх років. Презентація цих видань відбулася під час концерту лауреатів I–IX конкурсів, що проходив у перший день. Однак відкриття фестивальної програми розпочалося трохи раніше, у формі творчої зустрічі із добре знаним на Рівненщині та далеко за її межами співочим родинним гуртом Чудіновичів, які мешкають у селі Сварицевичі Дубровицького району. У процесі живого спілкування жінки розповіли про деякі особливості традиційної культури свого села, а також наспівали чимало пісенних зразків, у тім числі раритетні кустові пісні. Трохи згодом відбувся науково-практичний семінар професора Євгена Єфремова “Мелоінтонації ‘того світу’ в обрядовому фольклорі українців”. Учений висловив спостереження про схожість більшості інтонаційних зворотів у голосіннях та календарно- і родинно-обрядових піснях, що може свідчити

про спільність їхньої генези. Його виступ супроводжувався аудіоілюстраціями архаїчних зразків, що походять переважно із Середнього Полісся.

Конкурсні змагання тривали протягом другого дня. До участі в них зголосилися 60 виконавців (у тім числі ансамблі) із десяти областей України, а також із Більська-Підляського та Білостока, що в складі Польщі. Після короткого жеребкування відбувся кількогодінний музичний марафон, де кожен зі співаків, значно менше – інструменталістів, мали змогу протягом кількох хвилин за посередництвом двох різнохарактерних творів продемонструвати свої виконавські можливості. Традиційно високим рівнем виконання відзначалися виступи рівненської молоді – з-поміж учасників колективу “Веснянка” та студентів кафедри музичного фольклору, а також спів студентів київського Національного університету культури і мистецтв. Своєрідним відкриттям конкурсу стали учасники ансамблю “Вінець” із Бердичева, які завдяки ретельно підібраним програмам та високому виконавському рівню і в колективній, і в сольній номінаціях здобули кілька перемог.

Третього дня відбувся урочистий концерт і нагородження переможців. Гран-прі завоював співак зі старшої вікової групи, філолог за фахом Григорій Бойчук із Дубровиці, а перші місця дісталися виконавцям із Більська-Підляського, Рівного та Бердичева. Завершився фестиваль-конкурс екскурсією пам’ятними місцями Рівного, яку провів місцевий краєзнавець Богдан Столярчук.

Перебіг ювілейного X фестивалю-конкурсу “З народного джерела” висвітлювали місцеве телебачення і преса.

1. *Дзвінка Роман*. Фестиваль-конкурс “З народного джерела” та його роль у відродженні народномузичної традиції / Р. Дзвінка // Релікти народномузичної спадщини Полісся : науково-практична конференція до 130-річчя з дня народження К. В. Квітки : тези доповідей / Ред.-кол. Р. І. Дзвінка та ін. – Рівне, 2010. – С. 25–32.

2. *Тваровська К., Балан У*. Всеукраїнський фестиваль-конкурс “З народного джерела”: Статистичний аналіз / К. Тваровська, У. Балан // Релікти народномузичної спадщини Полісся : науково-практична конференція до 130-річчя з дня народження К. В. Квітки : тези доповідей / Ред.-кол. Р. І. Дзвінка та ін. – Рівне, 2010. – С. 62–67.

3. *Куришко Яна*. Восьмий Всеукраїнський фестиваль-конкурс молодих виконавців української “З народного джерела” / Я. Куришко // Етномузика. – Львів, 2008. – Число 5 : збірка статей і матеріалів на честь 100-ї річниці експедиції для фонографування дум / Упор. І. Довгалюк, Ю. Рибак. – С. 169–171.

4. <http://nadbuhom.free.ngo.pl/0223.html> – Режим доступу – вільний, 23.02.2011.

Юрій РИБАК,

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичного фольклору інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету